

Monumentnummer*: 510275

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 03 september 1999
Kadaster deel/nr 82745/84

Woonplaats* Zeist
Gemeente* Zeist
Provincie* Utrecht

Locatiennaam Zeist
Locatieomschrijving Hoek 1e Dorpsstraat, centrum

Kadastrale gemeente* Zeist
Sectie* M
Kadastraal object*
Appartement aanduiding
Grondperceel 4226

Omschrijving**

Inleiding

Raadhuis van de gemeente Zeist, in 1906 in opdracht van de gemeente ontworpen door Jan Stuiyinga na een door het gemeentebestuur uitgeschreven prijsvraag, waaraan 75 inzenders hebben deel genomen. Het beeldhouwwerk werd uitgevoerd door Joh. H. Schröder, de glas-in-lood ramen door Jan Schouten. Het gebouw werd voltooid in 1908. Het pand is opgetrokken in Hollandse neo-renaïssancestijl, terwijl de hoofdvolumes refereren aan de Duitse renaissance. In de toren zijn Romaanse elementen terug te vinden, terwijl de ingangspartij een verwijzing is naar het zestiende eeuwse chateau de Nantouillet, dat in François premier-stijl is opgetrokken. De terugliggende plaatsing ten opzichte van de rooilijn van de 1ste Dorpsstraat is te verklaren uit hetgeen dat er ter hoogte van het huidige plantsoentje enkele monumentale lindebomen stonden, die men niet wilde opofferen aan de nieuwbouw. Deze lindebomen zijn inmiddels verdwenen. De ingang in de toren deed oorspronkelijk dienst als ingang naar de publieke tribune, die fysiek door een balustrade was afgescheiden van de raadzaal.

In 1976 is een gedeelte van het interieur verbrand, doch nadien in de oorspronkelijke stijl geheel hersteld. In 1984 is een aanbouw aan de achterzijde gereedgekomen, waardoor Stuiyinga's raadhuis werd verbonden met het oude gemeentehuis aan de 1e Dorpsstraat. De bescherming omvat het exterieur en interieur van het raadhuis uit 1908.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Omschrijving

Het op de hoek van Het Rond en de 1ste Dorpsstraat gelegen RAADHUIS van twee bouwlagen is op een rechthoekige plattegrond opgetrokken onder een L-vormig schilddak met uitzwenkende dakschilden, dat gedekt is met rode Hollandse pannen. De dakschilden worden doorbroken door grote en kleine dakkapellen onder schilddakjes. De grote dakkapellen zijn voorzien van roedenvensters, de kleine van luiken. De gevels zijn boven een hardstenen plint opgetrokken in kruisverband en met een fries in siermetselverband tussen de eerste en de tweede bouwlaag van de voor- en linkerzijgevel. Het muurwerk is tevens voorzien van speklagen en een cordonlijst ter hoogte van de verdieping alsmede van natuurstenen accenten op de gevelhoeken en naast de vensteropeningen. De vensters zijn hoofdzakelijk van het type kruiskozijn met een roedenverdeling in de bovenvakken en luiken beschilderd met een zandlopermotief. Boven de vensters is het muurwerk voorzien van boogtrommels, beëindigd door segmentbogen voorzien van hardstenen en natuurstenen accenten zoals aanzet- en sluitstenen.

De hoek van de Slotlaan en de 1ste Dorpsstraat wordt gedomineerd door een binnen de rooilijn staande toren met drie geledingen onder een tentdak met doorzalende dakschilden en kleine dakkapellen. In de plint aan de zuidwestzijde bevindt zich de eerste steen met de tekst: 'Deze Steen is Gelegd door Mr. J.J. Clotterbooke Patijn van Kloetinge Burgemeester v(an) Zeist Den 6en Juli 1907'. Ook bevindt zich hier een deur met rondboogvormige bovenzijde die dienst deed als voormalige ingang naar de publieke tribune. Behalve smalle vensters met roedenverdeling bevindt zich zowel in de zuidwestgevel als in de zuidoostgevel een wijzerplaat met respectievelijk de teksten: 'anno' en '1908'. De bovenste geleding van de toren wordt gekenmerkt door een uitkragend rondboogfries en drie galmgaten, die gescheiden worden door gekoppelde romaanse halfzuilen met teerlingkapiteel en verbonden zijn door rondbogen.

De voorgevel of zuidoostgevel wordt geaccentueerd door een asymmetrisch geplaatste risalerende, vijfzijdige torenachtige uitbouw met hogere goothoogte en steekkap, bekroond door een smeedijzeren windvaan. De eerste bouwlaag van de uitbouw bevat de hoofdentree in een open portaal met rondboogvormige muuropeningen rustend op vier hardstenen zuilen met beeldhouwde kapitelen. De vloer van het portaal is uitgevoerd in terrazzowerk met inlegwerk en is gesigeneerd met 'C.F. Fiscalini - Utrecht'. Het gewelf van het portaal heeft zes ribben rustend op beeldhouwde consoles, voorstellende een lezende en een schrijvende man (een klerk), twee uilen en twee pelikanen. De voorstellingen op de consoles symboliseren respectievelijk de wijsheid en de zorgzaamheid. De gewelfvelden zijn uitgevoerd in gele verblendsteen gemetseld in visgraatverband. De dubbele deur is uitgevoerd in hout met beeldhouwwerk en noppenbeslag. Ter weerszijden en boven de deuren bevinden zich glas-in-lood vensters. Tussen de eerste en de tweede bouwlaag bevindt zich een fries met siermetselwerk en natuurstenen ornamenten. De tweede bouwlaag bevat in elke zijde een kruiskozijn; boven het middelste venster bevindt zich het wapen van de provincie Utrecht. Rechts van de uitbouw bevinden zich zes vensterassen met in beide bouwlagen kruisvensters. Tussen de uitbouw en de toren is het hoofdvolume twee vensterassen breed. Hier bevindt zich een op bakstenen schoren rustend balkon met een balustrade, waarop drie leeuwen zijn gezet voorzien van wapenschildjes. De linkerzijgevel naast de toren heeft een topgevelbeëindiging. De eerste bouwlaag bevat drie kruiskozijnen. Tussen de eerste en de tweede bouwlaag bevindt zich een balkon op schoren met een balusterhekwerk, waar op de hoeken leeuwen zijn gezet. De tweede bouwlaag bevat drie hoge rondboogvormige vensteropeningen met luiken, grotendeels voorzien van glas-in-lood met een getoogde bovenzijde en natuurstenen traceringen. De middelste vensteropening is als stolpende balkondeur uitgevoerd. Boven de glas-in-loodvensters zijn in de gevel sierankers gezet die het jaartal '1908' vormen. De top bevat twee vensters met luiken, waarboven twee smalle vensters gescheiden worden door een Romaanse halfzuil met teerlingkapiteel in een getoogde boogtrommel. Geheel in de top bevindt zich een smal venster. De tuit wordt bekroond door een haan, het symbool voor de waakzaamheid van het gemeentebestuur van Zeist. De haan zou tevens een verwijzing zijn naar het vlakke weideland aan de zuidzijde van de gemeente. Aan

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

de zuidwestzijde bevindt zich aan het hoofdvolume een lagere aanbouw van twee bouwlagen onder een zadeldak.

Aan de linkerkzijde van het hoofdvolume bevindt zich een aanbouw in stijl, die als conciërgewoning dienst deed. Deze woning ligt in de rooilijn van de 1ste Dorpsstraat en telt twee bouwlagen onder een L-vormig schilddak met uitzwenkende dakschilden. De voorgevel aan de 1ste Dorpsstraat is asymmetrisch van opzet en bevat in beide bouwlagen twee vensters met bovenlichten en een kruisvenster. Het dakschild wordt doorbroken door twee dakkapellen. Links van deze gevel bevindt zich een rondboogvormig poortje in een muur, dat bekroond is met een topgeveltje. De rechterzijgevel van de woning bevat in de eerste bouwlaag een getoogde deur, waarnaast een kruiskozijn is gezet. In de tweede bouwlaag bevindt zich een kruiskozijnen en een enkel venster. De topgevel bevat twee gekoppelde sleufvensters.

De rechterzijgevel van het hoofdvolume heeft een asymmetrische opzet met links een topgevelbeëindiging en rechts een schilddak met de nok haaks op de voorgevel. Behalve kruiskozijnen bezit de gevel een ingang, afgeschermd door glas-in-lood zijlichten en een driedelig rondboogvormig bovenlicht boven de ingang en hardstenen pilaren en consoles met leeuwen, waarin de tekst 'anno 1908' staat vermeld. Boven het portiek is in de tweede bouwlaag een rondboogvormig venster met trasering aan te treffen. De top bevat twee smalle vensters een luik, gescheiden door een muurdam, en een ovaal venster met roedenverdeling daarboven. De topgevel wordt bekroond door een gebeeldhouwde eekhoorn die symbool staat voor de spaarzaamheid van het gemeentebestuur van Zeist. Bovendien zou de eekhoorn een verwijzing zijn naar het bos aan de noordzijde van de gemeente.

De achtergevel is deels gewijzigd door een aanbouw uit 1984, die buiten de bescherming valt. Het trappenhuisgedeelte is gesloopt om plaats te maken voor een nieuwe doorgang, waarin een oud glas-in-loodvenster is verwerkt, dat onder de bescherming valt. De daklijst van het linkerdeel van de gevel wordt doorbroken door een dakkapel onder een zadeldak met uitzwenkende dakschilden. Het tympaan wordt doorbroken door een hijsbalk. De vensters zijn voorzien van een roedenverdeling in de bovenlichten met uitzondering van die van de commissiekamer. Deze zijn uitgevoerd met glas-in-lood. Ze zijn niet voorzien van natuurstenen accenten maar wel in het bezit van strekken.

De plattegrondindeling van het raadhuis is grotendeels origineel. De voornaamste vertrekken, zoals de hal, de voormalige trouwzaal en de raadzaal hebben hun oorspronkelijke karakter behouden. De raadzaal heeft een houten tongewelf, steunend op hardstenen consoles, alsmede een lambrizing voorzien van leeuwenkoppen. In de zuidoosthoek van de zaal bevindt zich een door een balustrade afgescheiden publieke tribune. De andere publieke tribune is na 1976 aangebracht. De vensters aan de zuidwestzijde van de zaal zijn voorzien van gebrandschilderd glas-in-lood. De hal bezit een terazzo-vloer en een koepelgewelf. De voormalige trouwzaal bevat onder andere houtsnijwerk, gebeeldhouwde hardstenen consoles met dwergen en de originele parketvloeren.

Waardering

Het raadhuis van Zeist is van cultuurhistorische waarde als voorbeeld van een bestuurlijke ontwikkelingen op gemeentelijk niveau aan het begin van de 20ste eeuw. Voorts is het pand van architectuurhistorische waarde als gaaf voorbeeld van een raadhuis in eclectische stijl met zowel in het exterieur als het interieur veel ornamentiek en detailleringen, alsmede vanwege de plaats in het oeuvre van architect Jan Stuivinga. Het pand heeft een hoge ensemblewaarde vanwege de ligging aan Het Rond in samenhang met het Slot en het eveneens door Stuivinga ontworpen postkantoor diagonaal ertegen overaan Het Rond.

Hoofdcategorie

Bestuursgebouwen, rechtsgebouwen en overheidsgebouwen

Subcategorie

Bestuursgebouw en onderdl

Functie

Stadhuis

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument